

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARDA VALEOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY TAHLILLARI

Quvondiqov Sardorxon

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti, professor (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta'lim tizimida olib borilgan chuqur islohotlar tufayli oliy pedagogik ta'lim sohasida faoliyat ko'rsatayotgan malakali professor pedagoglarning muntazam sur'atda o'z ustida malakasini oshirishga yo'naltirilgan ijodiy ish bilan shug'ullanishi, ilmiy faoliyatini jadallashtirish imkoniyatlari kengaytirilgani haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, valeologiya, nazariya, metodika, talaba, kompetentlig, o'qituvchilar, xulq-atvor, rivojlantirish, mexanizm, pedagogika, takomillashtirish.

ВАЛЕОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ

Кувондиқов Сардорхон

Национальный педагогический университет Узбекистана имени Низами, профессор (PhD)

Аннотация

В данной статье рассказывается о том, что в связи с глубокими реформами в системе образования квалифицированные профессорско-преподавательские работники, работающие в сфере высшего педагогического образования, в постоянном темпе занимаются творческой работой, направленной на повышение квалификации над собой, расширяются возможности для ускорения научной деятельности.

Ключевые слова: образование, valeология, теория, методика, ученик, компетентность, учителя, поведение, развитие, механизм, педагогика, совершенствование.

VALEOLOGICAL COMPETENCE IN FUTURE EDUCATORS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS SCIENTIFIC-THEORETICAL ANALYSIS OF DEVELOPMENT

Quvondiqov Sardorxon

Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan, Professor (PhD)

Abstract

This article describes that due to deep reforms in the education system, qualified teaching staff working in the field of higher pedagogical education are constantly engaged in creative work aimed at improving their skills, and opportunities for accelerating scientific activities are expanding.

Keywords: education, valeology, theory, methodology, student, competence, teacher, behavior, development, mechanism, pedagogy, improvement.

Mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimida olib borilayotgan keng qamrovli islohotlar fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga, demokratik huquqiy davlatni barpo etishga qaratilgan. Ushbu jarayonda valeologik muammolarning yechimi va asosiy harakatlantiruvchi kuch yoshlarning

valeologik tarbiyasi alohida o'rin egallaydi.

Bo'lajak pedagoglarning valeologik kompetentligini rivojlantirishda ta'lim tizimidagi samarali ishlar, ommaviy axborot vositalarida televizion ko'rsatuvlarda, radio eshittirishlar, gazeta va jurnallarda ekologiyaga oid maqolalar mamlakatimizda atrof-muhit muhofazasi, mavjud valeologik vaziyatni saqlash, aholida valeologik madaniyatni rivojlantirish, tabiatga zarar yetkazmaslik, jonli tabiatni asrash bo'yicha to'plangan tajribalarning namoyish etilishi, pedagogik yo'nalishdagi oliy o'quv yurtlari talabalarida katta qiziqish uyg'otmoqda.

O'zbekistonda oliy pedagogik ta'lim tizimi islohotlariga alohida e'tibor berilmoqda, chunki ushbu jarayon mamlakatda o'tkazilayotgan demokratik islohotlarning muhim bo'lagi, jamiyatning yangilanishi, fuqarolik jamiyatining, ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyotning rivojlantirilishi, mamlakatning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvida muhim o'rin egallaydi. "Sharq donishmandlari aytganidek, "... Eng katta meros – bu yaxshi tarbiya, Eng katta qashshoqlik – bu bilimsizlikdir!" [9] Shu bois, zamonaviy, innovatsion bilimlarni o'zlashtirish, chin ma'noda ma'rifatli, yuksak darajadagi madaniyat egasi bo'lmoqlik barchamiz uchun ijtimoiy hayotiy zaruriyatga aylanishi lozim.

Ta'lim jarayonini isloh etish va mehnat bozorida talab qilinadigan yuqori malakali kadrlar tayyorlashda oliy o'quv yurtlari muhim o'rin egallamoqda. 2021 yilning yanvar holati bo'yicha O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalari soni 130 taga yetdi. Jumladan, davlat oliy ta'lim muassasalari – 96 ta; nodavlat oliy ta'lim muassasalari – 9 ta; xorijiy OTMLar va ularning filiallari – 25 ta.

O'z yo'nalishida tayanch oliy o'quv yurti hisoblangan barcha yetakchi universitet va institutlarning respublika bo'ylab filiallari tashkil etilgan [30]. Filiallar nafaqat viloyat markazlari va yirik shaharlarda, balki chekka tumanlarda ham ish boshlagan.

Oliy ta'lim muassasalarida MDH va Yevropaning qator nufuzli oliy o'quv yurtlari bilan hamkorlikdagi double degree ta'lim dasturlari asosida o'qitish qamrovi kengaymoqda. Birgina 2019/2020 o'quv yilining o'zida AQSh, Germaniya, Fransiya Italiya, Finlyandiya, Niderlandiya, Turkiya, Indoneziya, Isroil va boshqa 22 ta davlatning 104 ta yetakchi universitetlari bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlari asosida bakalavriatning 83 ta ta'lim yo'nalishi va magistraturaning 64 ta mutaxassisligi bo'yicha qadarlar tayyorlash yo'lga qo'yildi [123].

Bugungi kunda yurtimizda AQSh, Buyuk Britaniya, Koreya Respublikasi, Rossiya, Hindiston, Singapur, Malayziya va boshqa davlatlar bilan hamkorlikda 22 ta xorijiy oliy ta'lim muassasasi va filiallari faoliyat ko'rsatmoqda. O'zbekistondagi xorijiy oliy ta'lim muassasalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, xalqaro huquq va munosabatlar, biznesni boshqarish, dasturlash va boshqa zamonaviy yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlanadi.

Qator oliy ta'lim muassasalari huzurida tayyorlov kurslari faoliyati yo'lga qo'yilib, qulay shartlar va qator imtiyozlar asosida abituriyentlarni o'qishga tayyorlash ishlari olib borilmoqda. Jumladan, Muhammad Muso Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universitetida Belarus davlat informatika va radioelektronika universiteti bilan hamkorlikda tayyorlov kurslari tashkil etilgan.

2020/2021 o'quv yilidan boshlab yangi professional ta'lim tizimi tashkil etilib, ularda tahsil oluvchilarga ham qator imtiyozlar berildi. Misol uchun, texnikumlarda ikki yillik tahsildan so'ng fanlarni o'zlashtirishda alohida muvaffaqiyatlarga erishgan bitiruvchilar oliy ta'lim muassasasida o'qigan kasbi bo'yicha suhbat asosida o'qishga qabul qilinadi. Hozirda 339 ta kasb-hunar maktabi, 201 ta kollej, 185 ta texnikumlar mavjud.

Oliy pedagogik ta'limga jumladan, "Umumiy pedagogika", "Umumiy pedagogika va psixologiya", "Pedagogik aksiologiya". "Ijtimoiy pedagogika", "Pedagogik va psixologik fanlarni o'qitish metodikasi", "Pedagogik texnologiya", "Qiyosiy pedagogika" kabi fanlarning o'quv dasturlariga ekologiyaga doir nazariy xulosalar, ilmiy qarashlar, mamlakatimizning hozirgi davrdagi taraqqiyotiga xos bo'lgan valeologik ma'lumotlar bilan to'ldirildi. Ushbu fanlarning

valeologik ta'limdagi ahamiyati shundaki, ulardagi materiallar, ilmiy xulosalarni o'rganish tufayli bo'lajak pedagoglar, inson shaxsining, faoliyatining hozirgi valeologik ahvolga bevosita bog'liqligini anglaydi, jamiyatda har bir insonning ichki dunyosi bilan, valeologik mas'uliyatini oshirish uchun muntazam harakati lozimligi ta'kidlanadi. Bo'lajak pedagoglar jamiyatimiz ijtimoiy, iqtisodiy yuksalishida muhim vazifani bajaradilar, ular valeologik jihatdan yuksak bilimga ega bo'lgan barkamol avlodning tarbiyasi uchun mas'uldirlar. Bunday talab ularning valeologik bilimlarni chuqur egallashlarini, oliy pedagogik ta'lim tizimidagi fanlarni, yangi innovatsion texnologiyalar asosida chuqur o'rganish, ushbu fanlarning bevosita mavjud valeologik vaziyat bilan aloqadorligini tushunib olishlarini, valeologik ma'lumotlar, xulosalar, qarashlar, ilmiy yo'nalishlar mazmunini bilishni talab qiladi. Bo'lajak pedagoglarga o'quv amaliyoti va pedagogik amaliyot olib borish, umumta'lim maktablarida o'quvchilar bilan ishlash jarayonida ham atrof-muhit muhofazasiga doir materiallar bilan ishlash, undan tarbiyaviy ishlarda samarali foydalanilmoqda.

Oliy pedagogik ta'limda talabalarga valeologik vaziyatning mohiyatini tushuntirishda, O'zbekiston Respublikasi ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan har yili ekolog jurnalistlar bilan hamkorlikda festival o'tkazilishi odat tusiga kirganligi va ushbu tadbir natijasida matbuotda e'lon qilingan valeologik mazmundagi materiallarni mustaqil o'rganish taklif qilinadi. Ushbu tanlovning asosiy maqsadi ekolog jurnalistlar faoliyatini qo'llab-quvvatlashdir. Jamoatchilikni jumladan, talaba yoshlarga tabiatni himoya qilish, undan unumli foydalanish bo'yicha olib borilayotgan samarali ishlar natijasini yaqindan tanishtirishga qaratilgandir. Bo'lajak pedagoglar valeologik kompetentligining rivojlanishiga nodavlat va notijorat tashkilotlari (NNT) ham o'z hissasini qo'shmoqda, ular davlat tashkilotlari bilan hamkorlikda talaba yoshlar orasida tarbiyaviy ahamiyatga molik valeologik tadbirlarni o'tkazib kelishmoqda. Tarbiyaviy valeologik yo'nalishdagi samarali faoliyati bilan "Logos", "Ekosan", "Amudaryo va Orol himoyachilari ittifoqi", "Hayot", "Buloqcha" kabi nodavlat va notijorat tashkilotlari talaba yoshlar e'tiborini qozonmoqda.

Davlatimizning mustaqil rivojlanishi davrida talaba yoshlarimizni valeologik tarbiyasida muhim o'rin egallayotgan, ushbu masalada qator amaliy ishlarni bajarayotgan jamoat tashkilotlari vujudga keldi. Shular jumlasiga "O'zbekiston yoshlar ittifoqi" tashkilotiga yoshlar ijtimoiy harakati kiradi.

O'zbekistonda 2017 yilda O'zbekiston yoshlar ittifoqi tashkil qilingan [10]. Bugungi kunda esa "O'zbekiston yoshlar ittifoqi" tarkibida 5,5 mln. yoshlarni birlashtirgan yirik yoshlar tashkilotidir. Ular orasida 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan a'zolar bor. Shuningdek, tashkilot tarkibiga 10-14 yoshli o'quvchilardan tashkil topgan "Kamalak" bolalar tashkiloti ham kiradi. Aholining 60% yoshlardan tashkil topgan O'zbekistonda yoshlar tashkilotining asosiy vazifasi bu mamlakat yoshlarini birlashtirish va ularning turli tashabbuslarini amalga oshirishda yordam berishdir. Ushbu tashabbuslar orasida ilmiy ishlar, tadbirkorlik hamda ijodiy loyihalar va boshqa turli tashabbuslar ham bor.

"O'zbekiston yoshlar ittifoqi" tashkiloti [10] a'zolari tomonidan viloyatlar hududlaridagi valeologik vaziyat o'rganilib, uni yanada yaxshilash, ko'klamzorlashtirish, hududlardagi mavjud tabiiy resurslarni avaylab-asrash, mavjud tabiiy resurslardan unumli foydalanish borasida amaliy ishlar bajarilmoqda. "O'zbekiston yoshlar ittifoqi" tashkilotining oliy o'quv yurtlaridagi boshlang'ich tashkilotlarining tashabbuslari bilan valeologik tarbiyaga qaratilgan qator ishlar yo'lga qo'yilgan.

Mustaqilligimiz davrida vujudga kelgan valeologik harakat va xalqaro valeologik tashkilotlar faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri talaba yoshlar orasida valeologik tarbiyaviy ishlarni yo'lga qo'yish, valeologik kompetentligini rivojlantirish hisoblanadi. 2009 yilda Valeologik harakat vakillaridan 15 nafarining mamlakatimiz Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi deputatligiga saylanganligi muhim ahamiyat kasb etadi [37; 117-b.]. "Bugungi kunda valeologik

yo'nalishdagi 100 dan ortiq nodavlat notijorat tashkilotlarni birlashtirgan O'zbekiston Valeologik harakatidan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga saylangan deputatlar oldida katta va mas'uliyatli vazifalar turibdi" [36; 188-b.]. Xalqaro valeologik tashkilotlar Xalq ta'limi hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi bilan hamkorlikda, maktablar, oliy o'quv yurtlari, akademik litsey, kasb-hunar kollejlari va pedagog-xodimlari, talabalar hamda ularning muntazam ishtirokida "Ekologiya va salomatlik" kunlari o'tkazib kelinmoqda. O'tkazilayotgan tadbirlar natijasida har yili kuz va bahor oylarida ariq zovurlar tozalanadi, shaharlar va qishloqlarda vujudga kelgan chiqindilar yo'q qilinadi yoki belgilangan xavfsiz joylarga to'planadi, zararsizlantiriladi. Valeologik harakatning barcha viloyatlardagi ushbu tadbirlarning tashkilotchisi va ishtirokchisi talaba-yoshlardir. Valeologik tarbiyaga oid faoliyatda erishilgan natijalar millionlab maktab o'quvchilari, kasb-hunar kollejlari o'quvchilari, oliy o'quv yurtlari talabalarining faol ishtiroki tufaylidir. Valeologik harakatning tashabbusi va bevosita ishtirokida talaba-yoshlar orasida "Ekofestival"lar o'tkazish an'anaga aylangan. "Ekofestival" doirasida xalqaro ekologiya Yer va Suv kunlari, Atrof-muhitni asrash tadbirlari o'tkaziladi. Shuningdek, «Mustaqillik kuni», «Navro'z» va boshqa milliy bayramlarimizga bag'ishlanib mahallalarda talabalar, tadbirkorlar, tadbirkor yoshlar ishtirokida ekologiya kunlari tashkil etiladi. Valeologik festivallar «O'zbekiston milliy parklari», «Ekoturizm va barqaror rivojlanish» hamda «Biz Orol bolalari» kabi mavzularda tashkil etilmoqda.

Talabalarda valeologik kompetentlikni rivojlantirishda Oliy o'quv yurtlari talabalari, orasida valeologik muammolarga bag'ishlanib muntazam sur'atda tashkil etilayotgan, o'tkazilayotgan ko'rik tanlovlar, bolalar badiiy ijodiy namunalari, ko'rgazmalari, ekoturizm rivojlanishini targ'ib etuvchi tadbirlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Valeologik harakatning mamlakatimiz yoshlarida valeologik kompetentlikni rivojlantirish borasidagi amaliy va tarbiyaviy ishlardan yana biri aholi orasida «Eng yaxshi shahar», «Eng yaxshi tuman», «Eng yaxshi muassasa», «Eng yaxshi mahalla», «Toshkent ekologiyasi: yoshlar tashabbusi», «Mening shahrim – mening uyim» kabi valeologik, tarbiyaviy ahamiyatdagi tadbirlarni o'tkazayotganligi yoshlar orasida valeologik tushuncha, atrof-muhitni asrashga e'tibor, tabiat in'omlariga insoniy hurmat, ya'ni valeologik madaniyatning yangi jihatlarini vujudga keltirmoqda. Valeologik harakatlarning ta'siri bevosita mamlakatimiz yosh olimlari e'tiborini ushbu masalalar yechimiga ham qaratmoqda. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasining soha institutlari, universitetlarda faoliyat ko'rsatayotgan yosh tadqiqotchi-pedagoglari, doktorant va tayanch doktorantlar, mustaqil izlanuvchilarning ilmiy tadqiqotlarida valeologik muammolarning ma'lum qismlari bo'yicha yechim izlanmoqda. Yosh ilmiy tadqiqotchilarga xalqaro va Respublikamiz darajasidagi ilmiy-amaliy konferensiyalarda ishtirok etish, ilmiy maqolalarini to'plamlarda chop etishga amaliy yordam etmoqda. Eng muhim natijalardan biri yosh olimlar ilmiy xulosalari, ilmiy ishlari va qo'lga kiritgan natijalari asosida berilgan takliflar valeologik tizimda amaliyotga kiritilishiga ham yordam bermoqda.

Mamlakatimiz qishloqlarida yashayotgan, bo'lajak pedagoglar orasida valeologik ma'rifat, tarbiyaviy ahamiyat kasb etuvchi amaliy ishlar o'tkazilmoqda. Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasida va viloyatlardagi valeologik qiyinchiliklar vujudga kelgan tumanlarga toza ichimlik suv chiqaruvchi nasoslar yetkazib berildi. Har yili «Ekosan» xalqaro valeologik tashkiloti tomonidan bolalar kasalxonalari, aholi yashash joylarida faoliyat yuritayotgan dehqon bozorlari hududlarida yuqumli kasalliklarning oldini olishga mo'ljallangan medikamentlar bilan ta'minlash yo'lga qo'yilgan. Shu maqsadda qishloq turmush madaniyati, ijtimoiy salomatlik va ekologiyaga oid loyihalarning hayotga tatbiq etilganligi qishloqlarimizda istiqomat qilayotgan yoshlarning valeologik kompetentligini rivojlantirish, ularning valeologik tarbiyalanishida muhim omillardan bo'lmoqda [113; 96-b.].

Bo'lajak pedagoglarning valeologik tarbiyasini rivojlantirish borasida olib borilayotgan bir qator ishlar Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tizimidagi muhim vazifalardan biri sanaladi.

Oliy ta'limning qator muassasalarida yuqori malakali oliy ma'lumotli ekolog mutaxassislar tayyorlanmoqda. O'zbekiston Respublikasi ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tomonidan valeologik mavzudagi maxsus adabiyotlar nashr qilinishi yo'lga qo'yilgan.

O'zbekistonda uzluksiz ta'limning barcha jabhalaridagi islohotlar natijalari jahondagi yetakchi mamlakatlar tomonidan e'tirof etilishi munosabati bilan amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarda yoshlarning valeologik tarbiyasi muhim o'rin egallaydi. Shu munosabat bilan uzluksiz ta'lim tizimi valeologik ta'limning takomillashuviga alohida e'tibor qaratib kelmoqda. Demokratik islohotlarning keng miqyosda olib borilishi va ijtimoiy fuqarolik jamiyatining rivojlantirilishi jarayonida, talabalar valeologik tarbiyasi masalalari yechimi uzluksiz ta'limning barcha bo'g'inarida faol ishtirok etishni taqozo etadi. Mamlakatimizda demokratik islohotlarni chuqurlashtirish davrida oliy ma'lumotli pedagog mutaxassislar tayyorlash va ular valeologik kompetentligini, valeologik tarbiyalanganlik darajasini rivojlantirish bo'yicha oliy ta'limdagi bir qator fanlar o'quv dasturlari, ma'ruzalar matnlari tizimi takomillashtirildi. Qayd etish lozimki, oliy ma'lumotga ega bo'lgan bakalavrlarning O'zbekiston valeologik harakatiga a'zo bo'lishlari, ular tomonidan valeologik masalalar yechimiga taklif va mulohazalar bildirishlari va ilmiy xulosalar taqdim etilayotganligi uzluksiz ta'limdagi samarali tarbiyaviy ishlar natijasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: «Adolat», 2010.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – T.: 2020 yil 23 sentyabr, O'RQ-637-son. - Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021 y., 03/21/683/0375-son.
3. O'zbekiston Respublikasi “Valeologik nazorat to'g'risida”gi Qonuni. // “Xalq so'zi” gazetasi, 2013 yil, № 255.
4. O'zbekiston Respublikasining “Nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatining kafolatlari to'g'risida”gi Qonuni. 2007 yil 3 yanvar, O'RQ-76-son. - Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021 y., 03/21/683/0375-son.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 17 dekabrda «Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili» davlat dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishning tashkiliy chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-4760-sonli Farmoni. - lex.uz/docs/3121798
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 4 maydagi “Mamlakatni demokratik yangilash jarayonida fuqarolik jamiyati institutlarining rolini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5430-son Farmoni. // lex.uz/docs/3721649
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil
8. 7 fevraldagi “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4749-sonli Farmoni. - Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 11.12.2019 y., 06/19/5892/4134-son.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrda “O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5847-sonli farmoni. - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 30.04.2020 y., 06/20/5987/0521-son.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 2 martda “2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini «Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida”gi PF-5953-sonli Farmoni. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 27.03.2020 y., 06/20/5975/0377-son.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 5 iyulda “Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida”gi PF-5106-sonli Farmoni. // «Xalq so'zi» gazetasining 2017 yil 6 iyuldagi soni.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvarda «2022-2026 yillarga

mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi PF-60-sonli Farmoni. - Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022 y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022 y., 06/22/113/0330-son.

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 28 noyabrdagi "O'zbekiston Respublikasida Milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi"ni tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4038-sonli qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 28.09.2020 y., 06/20/6075/1330-son.

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 3 oktyabrdagi "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-3956-sonli qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.12.2021 y., 07/21/76/1231-son.

15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi PQ- "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 3775-sonli Qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 26.03.2021 y., 07/21/5040/0243-son

16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 fevraldagi "Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4623-son Qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.06.2020 y., 07/20/4749/0758-son.

17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 16 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi tizimida muhofaza etiladigan tabiiy hududlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-131-son qarori. // lex.uz/docs/5861879

18. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2021 yil 19 oktyabrdagi "Oliy ta'limning Davlat ta'lim standarti. Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatori» O'zbekiston Respublikasining davlat standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 11-son buyrug'i. // lex.uz/docs/5701176

19. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014 yil 21 yanvardagi "Valeologik normativlar loyihalarini ishlab chiqish va kelishish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" 14-sonli qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.11.2018 y., 09/18/949/2214-son.

20. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 17 avgustdagi «Istirohat bog'lari va yashil zonalarini tashkil etish metodologiyasi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida» 671-sonli qarori. -O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 20.11.2021 y., 09/21/694/1075-son.

21. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 27 maydagi "O'zbekiston Respublikasida valeologik ta'limni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 434-son qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.05.2021 y., 09/21/320/0482-son.